

Muhulane

Nr 9 (346)

September 2018 (mihklikuu)

Muhu leht

Liival

29. septembril kell 9 – 13

Muhu Mihklipäeva laat

avatud käsitööselti Oad ja Eed
kohvik ja laadaloterii
kauplejate registreerimine
telefonil 5037407

Teade

12. septembril kell 11–15 on
Hellamaa külakeskuses Saa-
re Arenduskeskuse ettevõtlus-
konsultant Tiia Naangel ja
Saarte Koostöökogu nõustaja
Sulvi Munk.

Tiia annab nõu ettevõtlusega
alustamise ning äriideede kohta:
jagab soovitusi ning nõuandeid,
kuidas kirjutada äriplaani,
milliseid koolitusi on tulemas,
kuidas on võimalik leida mento-
reid jne.

Sulvi annab nõu LEADER
programmi toetustest. Ta jagab
teavet järgmiste meetmete kohta:

MEEDE 1 - Ettevõtte konkuren-
tsivõime suurendamine ja
ühistegevus,

MEEDE 2 – Eluajaloo kogukon-
dade arendamine ja elukesk-
konna parendamine.

Kui on soov eelnevalt aeg kok-
ku leppida, siis kirjuta aadressil:
tiia@sasak.ee või

sulvi.munk@skk.ee

Oled oodatud!

ISSN 1736-289X

9 771736 289007

Tegusad suvepäevad muuseumis

Muhu Muuseumi suvine hooaeg hakkab vaikselt lõppema, aga õnneks muuseumi tähtsas žurnalis on tellimusi veel nii mihklikuusse kui sügiskuusse ja küll neid tuleb ikka juurde.

11.–12. augustil toimusid Eesti Saarte pärimuspäevad. Muhu Muuseumis sai Meelis Mereäär juhendamisel meisterdada pere-märke. Huvilisi oli nii Muhust, Saaremaalt, mandrilt kui ka erinevatest riikidest turistide seast. Kadri Tali juhendas villa õpituba, kus sai kedrata kedervarrega ja vokiga ning kraasida. Siin said lapsed näha kedervart, millega muinasjututege-lane Okasroosike end torkas ja saja-aastasesse unne jäi, muuseumis õnneks keegi end ei torganud ja pikka unne ei jäänud.

Juba järgmisel päeval, 12. augustil olime Mai Meristega Liival käsitööselti ruumides, kus Mai rääkis Muhu tanudest. Sai teada, milline on Muhu naise tanu varem välja näinud ja kuidas see on aegade jooksul pisut muutunud. Samuti räägiti, millise komplekti juurde missugune tanu käib jne.

16. augustil sai Liiva Raamatukogus kuulata Eda Maripuu ettekannet Vassili Randmetsast (1900–1984). Ettekanne hakkab ilmuma ka ajalehes Muhulane.

Pärimuspäev muuseumis.

17. augustil külastas muuseumi noorpaar, kellega viisime läbi erinevaid pulmakatseid. Katsete tulemusel selgus, et tegemist on tubli ja korda armastava pruudiga, pere suurenedes saab laps kenasti mähitud, koostöö abikaasade vahel on väga hea ja rahakotti hoiab pruut hästi.

18. augustil oli Meelis Mereäär Muhu jooksul, küll rohkem rääkija kui jooksja rollis.

Eelmise kuu lehes oli eelinfo, et kuu lõpus tuleb ehk üks üritus veel – ja tuligi, aga seda muuseum eraldi välja ei reklaaminud, vaid tegime

koostööd talutoidulaada tegijatega ja Lõunaranna sadama omanikuga. Nimelt käis 24. augustil Muhus rahvatantsurühm „Riva“ Lätist Kuramaalt, nemad võõrustasid kevadel Muhu segarühma tantsijaid ja muuseumi esindust meie Läti õppereisil. Neid sai esinemas näha õhtul Liival, kus toimus talutoidulaat, 25. augustil käis muuseumi juhataja Meelis Mereäär neile giidiks Saaremaa ekskursioonil ja õhtul esinesid nii nemad kui Muhu segarühma tantsijad Lõunaranna sadamas toimunud Muinastulede ööl.

Loe edasi lk 3

Kokkuvõte turismiinfopunkti tööst

Muhu Turismiinfopunkt oli 2018. aastal avatud 19. juunist 19. augustini iga päev kell 10–18. Kokku külastas infopunkti 2143 inimest, mis on kolmandiku võrra väiksem kui 2017. aastal. Eestlased moodustasid kõigest külastajatest 49 % (1058), ülejäänud 51 % jagunes 29 erineva rahvuse vahel (soomlasi 254, sakslasi 240, lätlasi

105, leedulasi 65, prantslasi 55, Šveitsist 46, venelasi 44, poolakaid 35, hispaanlasi ja ameeriklasi kumbagi 26, ungarlasi ja belglasi 19, hollandlasi 18, rootslasi 14, Kanadast 13, inglasi 12, tšehhi 11, itaallasi 8, austraallasi 7, jaapanlasi 4 jne).

Võrreldes eelmise aastaga on turismiinfopunkti külastatavus ehk

turismiinfo vajadus kohapeal märkimisväärselt vähenenud. See on tingitud eelkõige lühemast lahtiolekuajast, muude teabekanalite aktiivsemast kasutamisest ja ehk ka põhjalikumast külastuste eelnevast planeerimisest. Oma osa külastatavuse vähenemisel võis ilmselt olla ka infopunkti asukoha muutusel.

Jätukub lk 5.

Muhu 3. kohvikutepäevast vt 4. augusti Saarte Hää. Tänavu tegutses Muhumaal 22 kohvikut.

Volikogu 16. augusti istungi päevakorrast:

- Pallasmaa küla Mikhkli maaüksuse detailplaneeringu menetluse lõpetamine,
- Võiküla Jaagu ja Jürna maaüksuste detailplaneeringu menetluse lõpetamine,
- Võiküla Toomi maaüksuse detailplaneeringu menetluse lõpetamine,
- Võiküla küla Lagle katastriüksuse detailplaneeringu menetluse lõpetamine ja uue detailplaneeringu algatamine Lagle maaüksusele,
- Nõusoleku andmine erateede avalikuks kasutuseks määramise kohta,
- Muhu Vallavolikogu 17.5.2018. a otsuse nr 44 muutmise (laenusumma suurendamine),
- Muhu valla kalmistute registri põhimäärus,
- Informatsioonid (I. Gräzin siirdub tööle Euroopa parlament, tema asemele tuleb volikokku Mari Luup).

8. august

Määrati sotshoolekandeline hüvitis. Kooskõlastati suurkaevu asukoht kaalutlusotsuses toodud tingimustel:

- Rässa k Kase mü,
- Tupenurme k Lauri mü,
- Suuremõisa k Rehematsi mü,
- Suuremõisa k Jaaguotsa mü.

Väljastati projekteerimistingimused:

- Kallaste k Saarkopli mü elamu ehitamiseks,
- Rässa k Kase mü suvila ehitamiseks.

Määrati Kallaste k asuva Kadaka kü lähiaadressiks Peeduvälja.

Määrati Nautse k Mikhkli kü sihtotstarbeks ärimaa.

Kinnitati Muhu vallale kuuluvate Raugi k Jaaniaru m ü ja Kallaste k Peedu mü kirjaliku enampakkumise tulemused: konkursi võitjaks MTÜ MuhuMaaLammas.

Määrati munitsipaalomandisse jäetava kü koha-aadressiks Nõmmküla Maie ja munitsipaalomandisse taotletava kü koha-aadressiks Nõmmküla Insu tee.

Kinnitati vabaõhuetenduse "Muhu vallutamine 1941" toimumine 26. augustil 2018 kl 13–14 Viira k Aki mü, korraldajaks MTÜ Saaremaa Sõjavara Selts.

Otsustati jagada Nõmmküla Saadu kü: Saadu (el.m) ja Kruusaauku (mtm).

Tunnistati lihthanke nr 199630 "Killustiku tootmine Koguva karjääris" pakkumused vastavaks, madalaima hinna alusel tunnustati edukaks Killustikumeister OÜ.

Vaadati läbi volikogu materjalid.

17. august

Kinnitati hindamise tulemusel positiivse hinnangu saanud taotluste keskmise hinde alusel moodustatud pingereast tulenevalt 2018. a Hajasustuse programmist rahastatav projekt - Nurme k Soodla juurdepääsutee; samuti kinnitati rahastatavad projektid tingimuslikult: Suuremõisa Rehematsi suurkaev, Suuremõisa Veski kogumismahuti, Laheküla Loigu suurkaev, Pädaste Rehe kanalisatsioonisüsteemid, Ridasi Jaani suurkaev, Lehtmetsa Lõpe reoveemahuti, Lõetsa Suure-Jaagu kogumismahuti, Kallaste Kasevälja ja Lõhmuse juurdepääsutee, Kuivastu Lepiku kanalisatsioonisüsteemid, Lehtmetsa Nossa reoveemahuti. Otsustati jätta rahuldumata Hajasustuse programmi nõuetele mitte

vastavad taotlused, hindamise tulemusel lävendist madalama hinde saanud taotlused ja rahaliste vahendite nappuse tõttu hindamise tulemusel positiivse hinnangu saanud taotlused.

Korraldatud jäätmeveost vabastati ajutiselt Suuremõisa k Uustalu mü, Mõisaküla Veere, Levalõpme Härma, Tamse k Tuulesaadu. Pikaajaline vabastus anti Nurme k Hiie-mäe mü-le.

Väljastati projekteerimistingimused Rootsivere k Niidi mü elamu ehitamiseks kaalutlusotsuses toodud tingimustel.

Väljastati kasutusluba Kallaste k Lautri mü püstitatud abihoonetele.

29. august

Korraldatud jäätmeveoga liitumisest otsustati vabastada Kallaste k Liigi, Rässa k Uuelu, Kallaste k Mikhkli-Aadu. Ajutine vabastus jäätmeveost anti Pädaste k Aarni mü.

Väljastati ehitusluba Simiste k Lõkitsa mü suvila püstitamiseks, kinnistustisese vee- ja kanalisatsioonitrasside ning krundisese reoveemahuti rajamiseks.

Määrati sotshoolekandeline hüvitis.

Detailplaneeringute teated

Muhu Vallavolikogu 16. augusti 2018. a istungil lõpetati järgmiste detailplaneeringute koostamine:

* Otsusega nr 64 lõpetati **Pallasmaa küla Mikhkli** detailplaneeringu koostamine. Planeeringuala hõlmas Riina park maaüksust (47801:003:0076). Planeeringu eesmärk oli maaüksusele jahisadamaga ja vajalike infrastruktuuride rajamine.

* Otsusega nr 65 lõpetati **Võiküla Jaagu ja Jürna** maaüksuste (47801:008:0006, 47801:008:0267) detailplaneeringu koostamine. Planeeringu eesmärk oli maaüksuse kruntimine ja hoonestamine.

* Otsusega nr 66 lõpetati **Võiküla Toomi** maaüksuse (47801:008:0123) detailplaneeringu koostamine. Planeeringu eesmärk oli maaüksusele tuulepargi rajamine.

* Otsusega nr 67 lõpetati **Võiküla Lagle** maaüksuse (47801:008:0363) detailplaneeringu koostamine. Planeeringu eesmärk oli maaüksuse kruntimine ja hoonestamine. **Sama otsusega algatati uue detailplaneeringu koostamine** samale alale eesmärgiga kruntida planeeringuala kuni viieks elamumaa sihtotstarbega katastriüksuseks, elamute ja abihoonete ehitusõiguse määramine, teede, tehnovõrkude ja -rajatiste rajamine ning servituutide seadmise vajalikkuse määramine.

Planeeringute koostamine lõpetati, kuna planeeringuid ei olnud erinevatel põhjustel vallale esitatud, mistõttu polnud neid võimalik ehitusseadustiku ja planeerimiseseaduse rakendamise seadusega määratud menetlustähtaja jooksul lõpuni menetleda ning menetlustähtaja pikendamine ei olnud põhjendatud.

Nimetatud vallavolikogu otsustega saab tutvuda Muhu Vallavalitsuses (Liiva k, Muhu v, Saare mk) ja aadressil www.muhu.ee/ Dokumendiregister; info tel 453 0680, maa@muhu.ee

Orissaare keskkooli 13. lend soovib oma klassiõele **Senta Roomile** valmistada **mälestuskivi** tema hauale pikaajalise pedagoogilise töö eest 10. novembriks, Senta 76. sünniaastapäevaks. Palume kivi valmistamist toetada ülekandega Swedpanka: Hannes Room EE862200221069966155, selgitus Senta kivi.

Mõni sõna Roosiaia

EV100 sünnipäevakingituste konkursil 19 täisrahastuse saanud projekti seas on ka Muhu Roosiaed, mis peab valmis saama täpselt aasta pärast. Mõte hiliskeskaegses stiilis iluaia ja viljapuuiaia rajamiseks Liivale endise kirikumõisa aeda, mida rohkem tuntakse vana kooliaiana, oli olemas varem. Maastikukujunduse põhiprojekti selle ala korraldamiseks on Muhu vald lasknud teha juba 2015. aastal, selle autor on maastikuarhitekt Liis Koppel.

Muhu Pärandikooli ja Muhu Katariina koguduse ühiste korralduslike jõupingutuste abil on oskajad Muhu mehed ja naised praeguseks korraстанд osaliselt roosiaeda ümbritseva kiviala; alanud on ka suuremahulised pinnasetööd teede, pinkide ning peenarde rajamise ettevalmistamiseks. Üks kivipink on juba valmis ja ootab külanimedega kaetud puidust osa. Järgmisse aastasse peaks jääma peamiselt taimede istutamine ning aiale lõppviimistluse andmine.

Roosiaia töödega seoses on sel suvel rajatud ka uus suurkaev, kust saab võtta nii Roosiaia kastmisvee kui tulevikus ka pastoraadi vee, kuna praegune lahendus läbi pastoraadi ja koolimaja ühendava vahekaigu pole kindel. Vana kaev, mis asub pastoraadi edelanurgas, kujutab endast võimsat paekivist seintega rajatist – läbimõõt 4 meetrit, sügavus kümme meetrit. See kaev on kavas ära puhastada ja eksponeerida, kuid tänapäeva nõuetele vastavaks veevõtmiseks kasutada seda kahjuks ilmselt enam ei saa. Roosiaia seotud veevarustuse ja elektriprojekt on kavandatud ka tulevikku silmas pidades, et nii kirikumõisa endise talli (hetkel katusega müüritise) kui ka väikese rookatusena aida kasutusvõimaluste arendamiseks oleks mõlematel hoonetel vee ja elektri kasutamise valmidus.

Kuna nii Roosiaia kui pastoraadi ja selle ümbruse korraldamine on mõeldud kogukonnaprojektina, mis lõpptulemusena jääb püsivalt avaliku kasutusse, ootame nii tööd kui ideedes jõukohase panusega kaasa lööma kõiki muhulasi! Abiks on juba see, kui teinekord pastoraadist ja Roosiaia läbi astute, vaatate, mis on tehtud ning aitate kaasa mõelda, kuidas edasi!

Üks võimalus selleks avaneb **29. septembril algusega kl 10, kui Liival toimub Roosiaia teavituspäev**. Koos sel puhul Muhusse saabuvate Saare maakonna giididega saab teha ringkäigu kirikus, pastoraadis ja roosiaias, hiljem räägitakse ka Muhu saare ja turismi arengust üldisemalt. Päeva täpsemat kava saab vaadata Muhu Pärandikooli kodulehelt www.parandikool.ee

Kadri Tüür

Rõõmsat kooliteed!

1. klass (vasakult):
Hendrik Osa,
Emil Francin
Saar, Ron
Tüür, Andero
Kesküla,
Kristin Kreis,
Toomas Ling,
Margus
Jõelet,
Mattias
Jürisson,
õpetaja Anne
Auväärt.

Kalmer Saar

Hingepide

Vahtrapuuri vari
kui elu hari
tormides tuultes
puretud huultel
lõputa jutte
jagan põlvedel
järgmistel õuel
oma põldmarju
lõhmuspui varju

vaarema samme
koduõuel ma
kuulatan kuulen
kerge hingata
põlvede side
mu hingepide

Irma Järvesalu
August 2018, Muhus

XVI Muhu jooks

18. august 2018. a.

Kokku osales 16. Muhu jooksul
366 jooksuhuvilist:

* Põhijooks (21,1 km) – 43
jooksjat;

* Rahvajooks (6,3 km) – 191
jooksjat;

* 6,3 km kepikõndijad ja mat-
kajad – 42 osalejat;

* Lastejooks (ca 200 m) – 76
jooksjat;

* 21,1 km invajalgratas – 1
osaleja.

Parimad

Põhijooks (21,1 km)

Mehed

I Kalev Õisnurm 1.21,05
II Madis Osjamets 1.22,44
III Raigo Saar 1.28,22

Naised

I Klarika Kuusk 1.35,02
II Mari Sauga 1.37,57
III Kersti Jääger 1.46,58

Mehed seeniorid

I Kalev Õisnurm 1.02,32
II Rene Holst 1.33,29
III Raimo Ülavere 1.34,10

Naised seeniorid

I Klarika Kuusk 1.35,02
II Mari Sauga 1.37,57
III Kersti Jääger 1.46,58

Rahvajooks (6,3 km)

Mehed

I Innar Sepp 0.24,28
II Rene Busch jun. 0.24,31
III Janos Usin 0.24,32

Naised

I Õnnely Rahu 0.26,23
II Taimi Kangur 0.27,47
III Helina Pärn 0.28,06

Mehed seeniorid

I Innar Sepp 0.24,28

II Indrek Saaremäel 0.27,38

III Reeno Belõi 0.27,53

Naised seeniorid

I Taimi Kangur 0.27,41

II Helina Pärn 0.28,06

III Albina Maltis 0.31,54

Noormehed

I Rene Busch jun. 0.24,31

II Sten Kirs 0.26,50

III Alexander Tamming 0.27,03

Neiud

I Õnnely Rahu 0.26,23

II Lisett Alt 0.28,31

III Kaisa-Maria Oll 0.32,14

Poiss

I Uku Märten Vaikmaa 0.27,32

II Robin Kallas 0.31,51

III Edward Mihkel Oll 0.32,02

Tüdruk

I Karolina Evert 0.31,27

II Anna Eliise Kärdi 0.35,05

III Kristiin Heleen Oll 0.36,35

Parimad muhulased

Põhijooks

Mehed: 2. Madis Osjamets

1.22,44

Mehed seeniorid: 15. Indrek

Võeras 1.42,11

Naised, naisseenior: 13. Mari

Sauga 1.37,57

Rahvajooks

Mehed: 9. Hannes Tuulmägi
0.27,20

Meesseenior: 26. Toomas

Kivistik 0.30,02

Naised: 89. Maarja Noot 0.37,28

Naised seeniorid: 74. Eva-Lisa

Kollo 0.36,20

Noormehed: 8. Kristo Kivistik

0.27,17

Poiss: 69. Kristofer Vallau

0.35,52

Tüdruk: 101. Roosi Pehlak

0.39,00

Aktiivsem Muhu küla – Oina
Vanim osaleja – Leev Kuum (s.a.
1930)

Loosiratta võitja – Jaan Erik
Liitmäe.

SK Muhu

Vt ka lk 8.

Tegusad suvepäevad muuseumis

Algus lk 1.

Esimesel septembril algas uus
kooliaasta ja nagu traditsiooniks
saanud, tulid esimese klassi õpi-
lased koos vanematega peale ak-
tust ja klassijuhataja tundi Ko-
guvasse vanasse koolimajja, kus
toimus vana-aja koolitund.

22. septembril osaleb muu-
seumi esindus Tööstuspärandi
projektis ja oma päeva viime
läbi Eemu veski juures. Täpsem
päevakava on veel koostamisel.

Muhu Muuseumis praegu
vaadatavad näitused: Väljal I
korruse fuajees on näitus
„Muhu muster nii ja naa”, Väljal
II korruse fuajees näitus „Senta
Room 75”, II korrusel püsinäi-
tus „Muhu tekstiil”, Toomal:
Madise kambris on stendid
Muhu looduse ja ajaloo kohta
ning uus Muhu kaart, all keldris
näitus „Meremeeste kirjad”,
rehalses Ivo Kõvamehe näitus
„Ennenuti”. Kunstitalis näitus
„Muhu kunstis” – kellel veel
näitus vaatamata, siis saab seda
teha 15. septembrini.

Muhu Muuseum on avatud
E-P kella 9–18. Alates 16.
septembrist on Muhu
Muuseum avatud T-L kella 10–
17. Kunstital on avatud E-P
kella 10–18. Alates 16. sep-
tembrist avame Kunstitali vas-
taval vajadusele.

Veel viimaseid nädalaid saab
Kuivastu kohvikus vaadata
Muhu Muuseumi näitust sõja-
laevast „Slava”. Näitust saab
näha kohviku lahtioleku aegadel
kuni 15. septembrini.

Tervitustega,

Siret muuseumist

Õnnitleme

Enda Naabrit
juubelipuhul!

Liiva Raamatukogus näitus
Kirjanik ja publitsist
Enda Naaber Nipsust 80

Liival, Koost Muhu Restos
22. septembril kell 19

Koosta Mälumänguõhtu

Alustame taas lõbusa ning põneva mälumängusarjaga, kus küsimustemeister ja õhtujuht on mitmekordne Eesti mälumängumeister Jaan Allik.

Võistkonna maksimumsuurus on 6 inimest. Osalustasu 2 eurot inimese.

Registreerimiseks kirjuta oma võistkonna nimi, saada meile kiri Facebooki / liinu@koost.ee või helista 5693 9589.

Hellamaa külakeskuses
5. oktoobril kell 19
Kinoõhtu "Põrgu Jaan"
(EST 2018); pilet 5 eurot.

Kirjanduslembene Muhumaa

Mis küll on nii erilist Muhu saarel, et siit on võrsunud nii palju kirjanduslembali inimesi?

Vanema põlvkonna inimestel on veel algkoolipäevist mees luule- read „Midagi helendab, helgib ja tuikab / kaugete kinkude takka, / kaugete metsade takka / midagi kutsub ja hüüab ja huikab"... (Villem Grünthal-Ridala) ja suur osa on juba ajalehesabast väljalõigatuna lugenud meie esimese krimikirjaniku Vassiili Randmetsa romaani „Mõrv metsamõisas". Juhan Smuuli mõnusaidsid külajutte teavad ja tsiteerivad paljud muhulased ja tema „Viimset laeva" olen kuulnud Tallinna üsnagi luulevõõrastes seltskondades suure sisemise põlemisega loetavat. Paremini kui Irma Järvesalu ei ole küll seni veel keegi Muhu murdes luuletanud ja keegi peale Irena Tarvise proosas teada andnud ka saarlastele ja muudu muulastele mõnusa Muhu murdes muhulaste toimetamistest. Ja ega keegi teine kui kaasaegne krimikirjanik Katrin Pauts ole suutnud muhulasi osavamalt kahte lehte lüüa.

Täna aga poetaksin paar sõna päris-muhulase ja isehakanud saarlase Enda Naabri kohta, kes pidas 1. septembril oma suurt juubelit. 80 on ju igati auväärne iga. Juubilar on selle aja sees teinud tööd mitme

Enda Naaber. Foto aastast 2007. Erakogu

inimese eest. Olla ajakirjanduses 60 aastat pidevalt tegev on suur saavutus. Ta on välja andnud ka 46 raamatut nii proosas kui luules – mälestusi, olukirjeldusi, reisijutte, publitsistikat. Juubilar on oma tugeva panuse andnud rohelise liikumise ja rohelise mõttelaadi levikusse meie saartel. Ta on viljakas harrastuskunstnik ja -fotograaf.

Tema kõige suuremaks saavutuseks allakirjutanu arvates on aga hoopis kena panus Eesti ajakirjanduse ajalukku. Enda Naabri visa ja andunud tegevus eelmise sajandi lõpukümnendite keerukatel aastatel väärib meelepidamist ja austust. Kui suuremad ajalehed vaikisid

Artur Alliksaarest, August Mälgust, Karl Ristikivist, Johannes Aavi-kust, Jüri Üdist, Paul-Eerik Rum-most..., siis Enda leidis ikka ja jälle võimaluse neist kirjutada, nende loodust midagigi avaldada.

Kõigekülgne Eesti ajakirjanduse ajaloo käsitus seisab veel ees, kus leiab peavooluajakirjanduse kõrval käsitlemist ka Eestimaa eri paigus tookordsete tublide kultuuriajakirjanike talletatu.

Muhulased soovivad Enda Naabrile jõudu ja energiat veel pikkadeks aastateks!

Õnne, juubilar!

Ainu Kään

Veski soolaleivapidu

Augusti teisel laupäeval ootas Kukemetsa omanik Tarja Teräväinen oma õuele külalisi, et avada pidulikult üks tore Hollandi veski. Naabrid, head sõbrad ja tuttavad ning vallaesindus tulid väravast sisse, näpus kingitused. Veski taga karjamaal liikusid Tihuse hobused, taamal helkis laiguke merd.

Muhus on mitmed kunagised talu-, asuniku- või saunakohad tühjaks jäänud. Kukemetsa talumüüride keskel asus tosinkond aastat tagasi elu taastama ratsutamisõpetaja Tarja Teräväinen Soomest. Esialgu käis ta saartel lihtsalt uudistamas, aga siis tundis ta vajadust leida kohta suvemaja-

kesele Muhumaal Võlla külas. Peagi anti head nõu ehitada veski, kuhu külalisi majutada. Esimene katse luhtus, sest ehitus laskis vihma- ja lumevett läbi. Siis leiti veskile uus arhitekt Mihkel Koppel ja ehitama asus Veiko Veskimeister. Eks tundu sümbolne!?

Veski avamisel meenutas Tarja läbitud teekonda veski valmimiseni ning tänas kõiki oma abilisi. Algu- sest peale on Tarjale paljudes asjades toeks olnud maastiku- ja sisustusarhitekt Sulev Vahtra. Tarja väljendas rõõmu, et tänu Muhu vallale oli tal võimalik oma unistus täide viia ja ehitada saare pärimusi austades.

Tervitajate hulgas oli vallavalitsus (Raido, Ave ja Annika), samuti arhitekt, kellega koos jõudsid veskiavamisele saartel ringsõitu teinud veskite asjatundjad Hollandist, rahvusvahelise tuuleveskite ühenduse esimees Willem van Bergen ja Ton Meesters. Naaber Villu Veski (!) võlus oma saksofonist välja veskile pühendatud viise, mis jääb nüüd Kukemetsa

veski tunnusmuusikaks. Mihkel Mereäär esitas kohaletulnuile paar toredat päevakohast veskilaulu.

Külalistele pakuti šampust, morssi ja vett ning hulganisti headparemat hamba alla. Kes tahtis, tohtis veskis ja suvilamajaski ringi vaadata. Kukemetsa veski alumisel korrusel on väike köök, teisel korrusel puhkeruum ja kolmandal ümarlaud. Kukemetsa veski oma künkal tundub sinna suurepäraselt sobivat. Mitmed külalised arvasidki, et küllap seal kunagi ennagi veski oli, siiski selgus, et vähemalt viimastel aastakümnetel mitte.

Soovime õnne sinna veskisse, õnne veskimeistritele ja küla- desse elu tagasitoojatele! **Anu Pallas**

Willem van Bergen, Mihkel Koppel ja perenaine Tarja Teräväinen avamispööl.

Veski sai avatud tiibade keeramisega.

Üks imeline inimene

Matsin hiljaegu oma mehe. Selle kohta võiks öelda – ja mis siis, kõik surevad, mis sinu mees nii erilise oli. Ega olnudki. Aga temaga seoses tahan rääkida ühest inimesest, keda sain ta haiguse ajal tundma ja kes jättis mu hinge sügava jälje. Võin julgelt öelda, et temata poleks ma toime tulnud.

Arvan, et Muhus ei ole vist palju peresid, kes ei teaks KADRIT. KADRI SAARIKUT. Viimase 15 aasta jooksul olen pidanud palju kokku puutuma meditsiiniala töötajatega, nii perearsti, pereõdede, kiirabitöötajate, haigla arstide ja õdedega, apteekritega, kellele kõigile sügav kummardus. KADRI abi hakkasin vajama, kui abikaasal avastati tugevasti suurenenud eesnäärde (ta oli sel ajal juba voodihaige), mille tõttu paigaldati talle põide kateeter, mis tihti ummistus. KADRI loputas kateetrit iga kord või vahetas selle välja, kui ummistus osutus liiga tugevaks. Hiljem, õigmini peaaegu kohe lisandus sinna juurde haavandite ja lamatiste puhastamised, plaasterdamised, salvitamised, sidumised. Ja haavandeid, mis tulenesid diabeedist, tekkis üha juurde ja need muutusid sügavamaks.

Foto FB.

Ma ei näinud kordagi KADRIT tulemas tusase või väsinud ilmega, kuigi tihti jõudis ta otse kiirabi vahetusest. Alati tervitas ta rõõmsalt, küsides, kuidas meil täna siis läheb. Toimetamise käigus rääkis ta lahti, mida ja miks teeb, lohutas, julgustas. Kui tekkisid probleemid, mis käisid üle minu oskuste ja mõistuse, sain abikaasa suu liigutusest aru – helista KADRILE. Ja jälle ma helistasin (kui levi võimaldas).

Me mõlemad teadsime, millega see lõpeb, ometi suutis KADRI meie olukorda kergendada ja leevendada, peaasi, et patsient ei peaks kannatama ja valu tundma. Ta jõudis kontrollida ka minu tervislikku seisundit, et ma siin toimetades kokku ei kukuks. Ta tuli ükskõik mis ajal, hommikul vara või

hilja õhtul, kui hädas olin. Iga kord ära minnes küsis mees: millal sa jälle tuled? Ta ootas KADRIT tulekut nagu hinge õnnistust ja pärast tema käiku oli tunduvalt rahulikum.

KADRI otsis kõikvõimalikke ravimeid ja plaastreid mu mehe aitamiseks, konsulteerides vastava ala arstidega. Tema ametinimetus on KODUÕDE, selline soe ja armas nimi. Ma ei tea, palju on tal praegu Muhus ja Saaremaal patsiente, usun, et kümne piires. Kõigi jaoks jagub tal aega ja hoolimist. Kui küsisin, kuidas ta jaksab, vastas ta lihtsalt – see on ju minu töö! Imetusväärne suhtumine. Müts maha ta pere ees, kes kõike seda rahulikult aktsepteerib, käib ju paljuga pere arvelt. Järjekordselt abikaasat haiglast ära tuues sain kaasa soovitusse – küsi KADRILT, räägi KADRIGA. Ja seda ma teingi oma kaasa viimse tunnini ja veel pärast sedagi.

Armas KADRI, soovin, et Sul jätkuks tervist ja jõudu oma tööd sellise austuse ja hoolimisega edasi teha. Usun, et võin öelda kõikide Su patsientide ja nende hooldajate nimel – Sa oled lihtsalt üks imeline inimene. Aitäh Sulle, Kadri!

Linda Ots

Tänuavaldus

Südamlik tänu Muhu Valla-valitsusele, Muhro OÜ-le, Muhu Varahaldus OÜ-le, Collesster OÜ-le, Simmu Tehno OÜ-le, Tui perele, Vanamõisa külahvale, Külasepa külaseltsingule, tantsurühmale Ätses ja kõigile teistele Muhu inimestele, kes meid raskel ajal kodu taastamisel materiaalselt ja hea sõnaga toetanud on.

Tänuolik Jüri pere

Kestvad kiiduavaldused ja südamest suured tänud!

Mäletate seda küsimust, et kuus saaks teha head tassikese kohvi ja mõnusa muusika abil? Siinkohal tahame tänada kõiki, kes aitasid nimetatud küsimuse vastust otsida. Hästi suur tänu kõigile, kes leidsid lausa tuliselt kuumal suvepäeval, 29. juulil, võimaluse külastada Teelõpu Muusikakohvikut, sügav kniks ja kraaps!

Kõlav ja kestev aplaus muusikutele: Muhu Virtuosiid, Ans Anna Teed, Kuldsed Lehtid ja Keili Simastel, Lõõtsmoorikud, Ain Annus, Elar Merelaid, Raimo Kald, Andres Ükskask, Meelis Mereäär ja Laine Sünter!

Sügav kummardus meie sponsoritele: Juuksur Hety Huum, Muhu Farmid OÜ, MTÜ Oid / Piiri Taaskasutuskeskus, MuRu Craft, Aino Rummel, Anu Jõe, Ulvi Kipper, Nett Tikand OÜ, OÜ Käoking, Minispaa JASPIS, Muhu Kalapood, Muhu Portselan, Muhu vald, Marge Tamm, Muhu Seikluspark, Ansu Aiand, Liivi Tamm, Mati Heero ja LC Kuressaare, Läänevärava kohvik, Reet Ojameis, Tiina Rea, Vana-Vesiaia OÜ, Herdis Kindisigo, Maret Tammeleht, Muhu Liiva apteek, Allan Pajus, Jaanus Pärnasalu, Muhu käsitööselt „Oad ja Eed“, Koguva sadam, Janno Rauk, Erika Pints, AS Info Auto, MTÜ MuhuInSEA Loo-vuspesa, Tihuse Hobuturismitalu, Keidi Mäe, Kadri Kipper, Maasi Jäätmejaam, Kairi Liitmäe ja Merle Kaljurand!

Aitäh ka teile, kes te poetasite oma osaluse Liiva poes olnud kogumiskasti!

Loodame peatselt anda teada, et lehtla on valmis, kuna väga suur samm selles suunas on nüüd astunud!

Parimad soovid kõigile Tee-lõpu kohvikut korraldustoimkonnalt.

Kokkuvõtte turismiinfopunkti tööst

Algus lk 1.

Sel aastal asuti TUUL lihaäri ruumides, mida eraldas muust Liiva keskusest väga intensiivse liiklusega Risti-Virtsu-Kuivastu-Kuressaare maantee - see muutis infopunkti külastamise ebamugavaks.

Kõige väiksem langus oli võrreldes eelmise aastaga sakslaste ja lätlaste infopunkti külastatavuse osas, vastavalt - 11% ja - 16%, samas on ligi neli korda kasvanud leedulaste arv.

Rahvus	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Eestlased	940	2266	1649	1424	1658	1058
Venelased	41	117	154	252	206	44
Soomlased	125	312	388	308	343	254
Sakslased	79	171	172	261	271	240
Inglased	14	235	199	148	54	12
Leedulased	112	26	56	25	18	65
Lätlased	89	61	208	87	125	105
Muust rahvusest	329	304	215	380	562	365
Kokku	1729	3492	3041	2885	3237	2143

Kuue aasta võrdluses on keskmine külastajate arv päevas 41, keskmine päritoluriikide arv 22. Positiivne on, et külastajate päritolumaade arv on viimastel aastatel stabiilselt kasvanud, kahe viimase aastaga 53 %.

Kõige vähem on külastajaid infopunkti avamise järel, kõige rohkem puhkuste tippajal suve keskel.

Külastajate arv päevas:

Aasta	Keskmine	Suurim	Vähim	Päritoluriikide arv
2013	26	59 (13.7)	?	26
2014	53	89 (26.7)	10 (17.6)	21
2015	45	90 (17.7)	8 (16.6)	17
2016	41	88 (7.8)	9 (13.6)	16
2017	47	110 (24.7)	11(12.6)	24
2018	35	66 (9.8)	16 (30.6)	30

Kõige nõutumad kaubad infopunktis olid postkaardid, postmargid ja ümbrikud.

Muhu Turismiinfopunkt osales teist aastat MTÜ Saarte Koostöö-kogu ja MTÜ Visit Saaremaa poolt korraldatud märgi „Saaremaa ehtne toode“ kampaaniamängus, jagades kupongiraamatuid ja väljastades täidetud kleepsukaartide omanikele mängu auhindu. Loodi Muhu Turismiinfopunkti facebooki leht, mis võeti väga hästi vastu. Nagu ka varasematel aastatel, oli infopunktis võimalus eelregistreeruda Muhu jooksule. Külastajatelt ja infopunkti töötajatelt kogutud tagasiside põhjal tehti järgmisi ettepanekuid:

- Infopunkt võiks olla avatud pikema perioodi jooksul (nt mai – september);

- Parema ligipääsuga koht;
- Tähistatud matkarada või seiklusmäng Liiva ümbruses;
- Korralik jalgrattarent Liival;
- Taksoteenus Muhus mõistliku tasu eest;

- Müügil rohkem Muhu-teemalisi meeneid;

- Täpsem kaart turismivõrdlikus ja infotahvlitel;

- Lahendused erivajadustega klientidele (kurdid, tummad jne);

- Kaardimakse võimalus infopunktis, jne...

Annika Auväärt

Rähn

Rähn, laena oma täpiliselt tiivad, et õige hoo saaks sisse mõttelend – kui kujutlused kõrgemale viivad, siis vabamana vaim võib tunda end.

Ja laena ka veel oma terast nokka, et kätte saada asjade seest tuumi – selle aga, mis on läinud mokka, lennutada teise ajaruumi.

Jaagu Hilja Tüür

Kulla Muhulane

Ma liiguta liiatsid ja anna teitele teada kahte asja.

Üks hea jutt oo muol, et Soa-remalt päralt vana-aa teaduse-mehe Kallase Oskari sündimise-est soab tuleva kuu 25. päeval 150 aastad. Ehk tullasse siis Tartus kokku ja reagitse vana-dest aegadest ja lauludest koa.

Teine kena lugu oo sie, et üks Metsatõllu mies olle leidn Hurda Jaagupi paprite sihest tuitu vana Viire takka laulusõnad. Nie olla hulga vanamad kut Rüütli Ingridi (Ingridi) roamatus kirja pandud. Hoapsalus oo Reegi Rill (= Cyrillus Kreek) seda Muhu kooli-poistelt vaharullidele võtn.

Sie Muhu laul oo meitele tea-da, kui Seigri Juhan (= Johan Zeiger) Viire takka nuodid rükki panni. Karbi Leelo hakkas seda kenaste laulma (Eesti Raadios 1957). Sie laste magama hirmu-tamise laul oo esimestest Ing-lismanni aurulaevadest. Suitsu-torud tullid meite merese Virtsu alla Rimmi sõja aegus (= Krimmi sõda 1853-1856).

Kisse seda laulis, kis üles kir-jutas ja Hurdale soatis? Ehk kuuleme sellest midagid Tartus. Aga ma tahtsi lugejami pireke vaevata ja kirjutas selle jutu Muhu murde peale, et muu rah-vas asjast haisu ninase ep soaks.

Lõetsa Panga Heino Rääm

Muhu vaim ja tava muhus-tavad tulnuka kiiremini, kui too jõuab oma välismaise vaimu meile pinda kinnitada.

Igor Gräzin, Saarte Hääl 2.8.

Noppeid

Liival lavastatud 1941. aasta lahingutest sõjaajaloo päeval kirjutas 28. augusti Meie Maa, 26. augusti Saarte Hääl veebi-küljel sai näha lavastusest hulka pilte.

Muhu teed saavad killus-tikku jälle kodusaarelt Koguva karjäärast, andis teada 10. au-gusti Saarte Hääl.

Muhu saare lambamurdjast kirjutas 23. augusti Saarte Hääl, kiskja on seni tuvastamata.

Muhu kiriku visitatsioonakt 5. juulist 1769

Tõlkinud ja kommenteerinud Eda Maripuu Muhu Muuseumist

(Algus 2017. aasta maikuu „Muhulases“)

Pahed

Kas kihelkonnas on lausujaid (ennustajaid, arbujaide)? Ei ole.

Kas on selliseid kohti, kus käiakse ohverdama, või on muid ebausukombeid? Ei ole.

Kihelkonna koolmeister

Kas koolmeister on olemas? On küll.

Kes ta on? Carl Gustav Rotschild.

Kui vana ta on? 59-aastane.

Kas tal on vajalikud oskused? On küll.

Kui kaua ta on ametis olnud? 14 aastat.

Kas ta tegeleb mingi käsi-tööga? Ta on kangur.

Kihelkonnakoolmeistri töö

Kas koolmeister töötab hoolsalt? Jah.

Vaheküsimus. Kas lapsed saadetakse meelsasti kooli? Jah.

Millal tulevad lapsed kooli?

Mihklipäeval.

Mitu talve läheb lastel lugema õppimiseks?

Lapsed, kes kooli tulevad, on juba vanemate abil lugema õppinud.

Kui palju lapsi käib koolis?

Eelmisel sügisel käis 64 õpilast koolis. Praegu aga on koolivaheaeg.

Kas koolmeistril on hea lauluhääl?

On küll.

Kas kihelkonnas on küla- ja mõisakoole?

Ei ole, aga vanemad õpetavad ise oma lapsi.

Kas pastor käib koolis laste teadmisi katekismuse osas

kontrollimas?

Iga nädala sees korra ja igal lau-päeval toob koolmeister lapsed pastori juurde teadmiste kont-rolleks.

Kas pastor külastab ka mõisakoole?

Mõisakoole ei ole.

Kuna aeg on otsakorral, on parem siinse kiriku arvepidamine linna kaasa võtta ja mõne aja pärast uuesti kokku saada.

Pärast kiriku varanduste inven-teerimist, kiriku ja pastoraadi hoonete ülevaatust ja kogudusega kohtumist loetakse visitatsioon lõppenuks.

Muhu pastoraadis 7. juulil 1769 Keiserliku kiriku eestseisuse nimel ja ülesandel

kiriku ülemeestseisja

Ebbe Ludwig von Poll

superintendent

Leonhard Samuel Swahn

Vassi(i)li Randmetsa elust

Eda Maripuu, Muhu Muuseum

Vassili Randmets on sündinud 3. juunil 1900 Linnuse Jaagu talus isa Ivani (1862–1899) ja ema Ekateriina (1865–1950) seitsmenda lapsena. Vassili sündis kuus kuud peale isa surma. Isa oli kunagise peremehe Andrusse järeltulija, noores põlves olnud ka koolmeister, ema oli pärit Kallaste Munkalt. Jaagu meestel oli väike laev ja nad püüdsid ka kala, mis aitas koha renti tasuda. 1899. aasta sügisese tormiga merel olles isa külmetas. Koju jõudnud, oli ta emale öelnud: „Olime küll rinnutsi merega koos. Önn, et eluga tagasi tulime. Meri laulis meile kõik viisid ära, ainult üks jäi laulmata.”

Paraku suri isa juba detsembris. Kõige vanem laps Mihail oli siis 12-aastane. Mõned aastad pärast isa surma hakkas ema perele maja ehitama. Kaks töömeest ehtasid maja valmis nii, et sügiseks sai sisse kolida. Maja on maakivist ja lubja-kivist, mõõtmetega 17 x 8 meetrit, seinte paksus 75 cm. Materjali vedas ema koos 19-aastase tütre Kristiinaga kohale, ainult kuus hobusekoormat töid võõrad. Vassel oli sel ajal 10-aastane. Tartu Üli-kooli etnoloogiaprofessor Ilmari Manninen peatus oma kogumis-reisidel kolm suve Mihkli-Jaagul. Ta oli karsklane, kuid kui ta söõgi-lauas kuulis, et selle maja materjal on naiste poolt kokku kantud, siis olla ta viinaklaasi tühjendanud ja kurnnud, et nüüd ta peab sellest

maailma karskusliidule teada and-ma. Teise maailmasõja lahingute ajal maja põles ja pärast seda jäigi lõplikult taastamata.

Vassel ütleb oma ema iseloomus-tamiseks, et ema ütlemist mööda tuleb tööd „kelluga võidu teha ja nii, et sõrmeküünelt alt tuli lendab”. Oma lastega ta ei kurjastanud kunagi, ei keelanud ega käskinud neid, aga aitas igati kaasa laste valitud tegemiste kordaminekuks.

Vassel käis kaks aastat küla-koolis Linnuse Tõnul ja seejärel

ministeeriumikoolis Piiril, mille lõpetas 1915. aastal. Siis oli sõjaaeg ning Vassel läks Saaremaale ja Muhusse kaitse-kraave kaevama, et kooli jaoks raha teenida. Kümnik ei tahtnud teda oma abilise kohalt ära lasta, kuid Vassel oli valmis pigem pal-gast ilma jääma, kui kooli minemata, ja 1916. aastal ta läks-ki Haapsalu linna-kooli. Haapsalu oli sel ajal mereväelasi täis. 1917. aasta veebruarirevolutsiooni päevil tulid madru-sed tunni ajal klas-siruumi ja nõudsid juhatajat. Ütlesid, et on revolutsioon ja

vaja koos õpilastega puhastustööd teha. Koolijuhataja oli hirmuga kõigega nõus. Koolipoisid olid käskjalgadeks ja valvuriteks, põle-tasid asutuste dokumente ja samas valvasid, et tuli ei leviks.

Haapsalus nägi Vassel ka esimest korda kino. Kui sakslased tulid, evkueeriti kool Voroneži, aga Vassel läks meremehest venna Ivaniga Helsingisse, kaasas kogutud lauluvara, raamatud ja lõõtspill „Petrogradskaja”.

Järgneb

Koos emaga, ilmselt gümnaasiumi ajal.

Muinastule lummuses Lõunarannas (2017).

Kalmer Saar

Korstnad puhtaks!

Kätte on jõudmas sügis ja tark koduomanik hakkab uueks küttesüsteemiks valmista. Selleks tuleb hoone küttesüsteem sisepindadele kogunenud tahmast puhastada. Väljastki tuleb kütteseadet kriitilise pilguga üle vaadata, kas see on terve või vajab pottsepa parandustööd. Päästeamet koduohutuse eestseisjana soovib usaldada kütteseadmete hooldamise alati kutselisele korstnapühkijale või pottsepal. Kui saate temalt tehtud töid tõendava akti, kontrollige, et ehitise aadress oleks õige.

Tuleohutuse seaduse järgi peab kutseline korstnapühkija kütteseadmeid hooldama vähemalt üks kord aastas. Erandiks on üksik-alamud, kus korstnapühkija peab seadmeid puhastama üks kord viie aasta jooksul. Sel juhul tuleb vahepealsel ajal hooldustööd ise ära teha. Puhastamise üle arvestuse pidamine on küttesüsteemi valdaja kohustus. Korstnapühkija annab tehtud tööde tõestuseks teile akti, mida tuleb säilitada kuni järgmise korrani, mil uus akt antakse. Kui puhastate üksik-alamu kütteseadet vahepealsed neli aastat ise, siis on kasulik akti tagaküljele üles märkida enda tehtud puhastustööde aeg ja ulatus.

Kui saate ametimehelt akti, siis vaadake kindlasti üle, et teie aadress

oleks õigesti märgitud.

Usaldusväärsete korstnapühkijate kontakte küsige päästeala infotelefonilt 1524. Sealt soovitatatakse teile ainult kutse omandanud korstnapühkijaid. Kui saate korstnapühkija kontaktid mõnest muust allikast, siis saate tema kutsetunnistuse olemasolu kontrollida kutseregistrist www.kutsekoda.ee/et/kutseregister/kutseotsing

Nõuanded ohutuks kütteperioodiks:

- Külmade ilmade korral vältige ülekütmist. Kui ühest ahjutäiest ei piisa, ärge koheselt uut ahjutäit puid koldesse pange, vaid kütke ahju kaks korda – üks kord hommikul ja teine kord õhtul;

- Mida kuivemaid puid kütteks kasutate, seda vähem tekib tahma;

- Kui tõmme läheb halvaks ja ahi hakkab suitsu sisse ajama, on see märk, et küttesüsteem vajab uuesti puhastamist;

- Enne siibri kinnipanemist segage põlemisjääd korrallikult läbi ja sulgege siiber alles siis, kui söed on kustunud.

Jaak Jaanso

Ohutusjärelvalve büroo nõunik
Lääne päästekeskus

Kingime Eestile 100 000 uut geenidoonorit

Tervise Arengu Instituudi ja Tartu Ülikooli Eesti geenivaramu koostöös on kavas 2018. aasta jooksul koguda täiendavalt 100 000 inimese vereproovid, millest eraldatakse DNA ja koostatakse personaalsed geenikaardid.

Vereproovide kogumine (6 ml veeniverd) toimub suuremates haiglates (Tartu Ülikooli Kliinikum, Põhja-Eesti Regionaalhaigla, Lääne-Tallinna Keskhaigla, Ida-Tallinna Keskhaigla, Kuressaare, Läänemaa, Rakvere, Viljandi ja Pärnu haiglad) ning SYNLABi verevõtupunktides üle Eesti. Geenivaramuga liitumine on tasuta ja aega vere loovutamiseks eelnevalt broneerida ei ole tarvis.

Geenidoonoriks saamise ja vereproovi loovutamise eelduseks on eelnev informeeritud nõusoleku vormi digiallkirjastamine, mida saab teha, kasutades ID-kaarti või mobiil-ID keskkonnas www.geenidoonor.ee, kust leiab ka lisateavet.

Koguva Kunstitalis on müügil itaalia/taani fotograafi **Luca Berti** fotoraamat “Ühe itaallase Eestimaa”, kus suur osa valitud piltidest on Muhu inimestest. Tulge vaatama ja ostma! Raamatu hind on 25 eurot. Kuni 15. septembrini saab seal näha ka näitust “Muhu kunstis”.

Küttepuud:

3-meetrised koos koju toomisega 20 eur/ruum. Halupuud erinevas pikkuses, vastavalt tellija soovile. Võimalik tellida ka konteinerisse laotud küttepuud. Pakume kompleksiga küttepuude saagimis- ja lõhkumisteenust

Saematerjal:

Müüme kuiva saematerjali. Servamata lepa, haava, tamme, pärna, saare ja jalaka planku ning lauda. Aialatid männist ja haavast pikkus 3 meetrit. Aiapostid tammest, erinevad pikkused. Toodame vastavalt tellija soovile punn- ja põrandalauda erinevatest puuliikidest. Võimalik tellida poolpalgi mooduleid kuuride ja saunade ehituseks.

Tehnika:

Roomikekskavaator, kopplaadur, minilaadur, kallur-furgoon ja metsaveoautod ja palju erinevat põllumajandus ning metsatehnikat. Meie masinaparki on lisandunud kaks uut masinat. Minilaadur Avant, mis mahub igale tööplatsile, võimalik kasutada ka siseruumides ning kahjustab pinnast minimaalselt. Masinal on palju erinevaid töövahendeid. Kevadiseks metsseakahjustuste tasandamiseks on parim tööriist masinale paigaldatav vedrupiidega raudreha ning tasandusrest. Masina rendihind 22.-/h.

Pinnase- ja kännufrees, millega on kiirelt ja efektiivselt võimalik võsastunud või ebatasasane maa muuta murutraktoriga niidetavaks alaks. Seade sobib ka kitsaste külavaheteede freesimiseks ja tasandamiseks. Meetrise läbimõõduga tammekännu pinnasega tasaseks freesimisele kulub 5 minutit, purustab ka juured 20 cm sügavusel pinnases. Hind kujuneb vastavalt töömahule.

Haljastus:

Müüme huumuserikast sõelutud mulda haljastuseks. 10 eur / tonn
Sõelutud muld täiteks (sisaldab kuni 1,2 cm läbimõõduga kivi) 5 eur / tonn

Hobusesõnniku ja turbaga segatud kasvumuld 25 eur / tonn

Tänavakivi müük ja paigaldus, kivi hind alates (5.- m²)

Erineva fraktsiooniga killustikud, liiv ja kruus ning graniitkillustik.

Teede ja platside ehituseks freesasfalt.

Teostame:

Settekaevude tühjendust, teede väljakute ja aedade ehitus.

Rohkem infot: www.muhuvarahaldus.ee

Info ja tellimine:

50 97 679 või 53 00 25 20.

COLLESTER

Tehnoülevaatus

Teostame ka TRAKTORITE ülevaatus!

Tulekustuti taatlemine ja müük

Autode sisepesu

Autoremont

Kere, veermiku ja mootori remont

Varuosade tellimine

Sildade reguleerimine

Rehvitööd

Kerevenituspink

Diagnostika

Klaaside vahetus

Muruniidukite ja trimmerite hoiustamine ning hooldus

52 737 75 – alan@collester.ee

Ehitusteenused

Üldehitustööd, kanalisatsiooni- ja torutööd, elektritööd

Teehöövli teenus

Ekskavaator-laaduri teenus

JCB 4CX + erinevad kaevekopad + hüdrovasar

Transport (kraana + kallur)

Minitraktori teenus

Avant 520 + erinevad agregaadid

Sõelutud mulla, killustiku, liiva, paekivi ja raudkivi müük

Haagiste rent

50 675 02 –

paavo@collester.ee

Asume Soonda külas
vanas laudakompleksis.

Muhu Vallavalitsus ja SK Muhu tänavad XVI Muhu Jooksu toetajaid ja abilisi

Ivo Aulik, Saaremaa Spordiliit, Eesti Kultuurkapital, Bivarix OÜ rattapood, Muhro OÜ, OÜ Muhu Pagarid, Kalmer Saar, Premia Tallinna Külmoone AS, Saaremaa Vesi OÜ, Kaie Õun, AS Tiir, OÜ Kiiskar, Heaolutoake OÜ, Pack Holding OÜ, OÜ Roheline Vares, Muhurito, MuRuCraft/Fittsmile OÜ, Aike OÜ, Saaremaa Tarbijate Ühistu, OÜ Mohn pruulikoda Liival, Muhu savikoda, Muhu Portselan OÜ, Muhu Liha OÜ, Koost Resto, Tuul Resto, Tüki Ojaääre talu, FIE Aimar Lauge, Velli Saabas, Pireti Pätkamber, Nett Tikand OÜ, Ansu Aiand OÜ, Moekasti OÜ, Muhu Vesi OÜ, Muhu Käsitööselts Oad ja Eed, Muhu Puidukoda OÜ.

Täname kõiki abistajaid: Eesti Politsei ja abipolitseinikud, turvajad, Muhu küllakubi, Muhu PK kokad, toidujagajad, joogipunktide abilised, registratuur, meditsiinipersonal ja kõiki teisi, tänu kellele sai Muhu jooks teoks.

Täname kõiki Muhu jooksul osalejaid ning kohtumiseni XVII Muhu Jooksul!

Vt ka lk 3

Korstnapühkija Andi Vaha teenustööd koos redeliga!

Hooldusniiduki teenus: suured
platsid, teeääred jm

Tellimine ja info:

AK Getmer OÜ, 56684705,
email akgetmer@gmail.com

* Müüa Liival 3-toaline korter,
huvi korral võtta ühendust telefonil
56506214, Tiina.

Ehitusmehed/kiviaiameistrid
ootavad tööpakkumisi. Kõik
ettepanekud oodatud!

Tel.: 54 61 6512.

Piiri Taaskasutuskeskus avatud
E, R, L 10–17.

Soovid osta -
müüa kinnisvara
või vajad hüva
nõu?

Võta ühendust: **Lauri Kolk**

Tel: +372 5191 2950,

lauri@adrem.ee

www.adrem.ee

Kõige ülevaatlikum info Mu-
humaa kinnisvarast! Adrem Kin-
nisvara tegutseb Saare maakonna
kinnisvaraga juba aastast 2002!

Volitatud veterinaararst Margit Pitk

Vastuvõetud toimuvad kolma-
päeviti Muhu Jahimeeste majas
Piiril, kell 9–12

Muul ajal kokkuleppel
telefon: +372 529 4469, e-post:
margit.pitk@gmail.com

Kirikuteated

EELK Muhu Katariina kogudus

Pühapäev, 9. september. Vana-
vanemate päev. Kl 14 jumala-
teenistus armulauaga Muhu
Hooldekeskuses.

Pühapäev, 23. september.
Kristlase vabadus. Kl 14 jumala-
teenistus armulauaga Muhu Kata-
riina kirikus.

Koguduse hooldajaõpetaja

Hannes Nelis, tel 529 1881
hannes.nelis@eelk.ee

Üleeuroopalise rahupäeva puhul helistatakse käesoleval Euroopa
kultuuripärandiaastal **21. septembril kell 19.00–19.15** Euroopa riikides
kellasid. Selles osaleb ka Muhu kirik.

EAÕK

Rinsi Jumalaema Kaasani
pühakuju kogudus

8. septembril kl 10 Jumalik
liturgia.

Hellamaa Peetruse ja Pauluse
kogudus

15. septembril kl 10 Jumalik
liturgia.

Teenib preester Toivo Treima,
tel 5635 0051; toivo@eoc.ee

IN MEMORIAM

Meie lahkest lahkusid

2. augustil 75-aastane **Tiiu Kirs**.

26. augustil 81-aastane **Heldi Schmuul**.

Tunneme kaasa omastele!

Viinakuu juubilarid ja sünnipäevalapsed

Hilda Kipper	96 (1.10)	
Leili Toom	90 (1.10)	
Helmut Haus	88 (7.10)	
Laine Tüür	88 (16.10)	
Lauri Einer	87 (16.10)	
Laine Niidi	86 (15.10)	
Helgi Kann	86 (29.10)	
Õie Saar	85 (7.10)	
Helju Pira	85 (27.10)	
Bruno Mägi	84 (1.10)	
Valdur Tamm	84 (5.10)	Meida Ulp 83 (29.10)
Rein Lahke	84 (7.10)	Mari Alt 80 (15.10)
Helmi Urb	84 (26.10)	Uno Ausing 80 (21.10)
Ilmar Vaga	84 (29.10)	Elve Männik 75 (1.10)
Arvo Kramm	83 (4.10)	Anne Leesla 70 (23.10)
Urve Suu	83 (6.10)	Aivo Maltis 65 (5.10)
Evi Jõgi	83 (10.10)	Anu Ellip 65 (8.10)
Reet Akkel	83 (29.10)	Sirje Tarvis 60 (22.10)

Palju õnne!

Märkus: kes ei soovi oma sünnipäeva avaldada, palume sellest märku
anda vähemalt kaks kuud enne, kuna Muhulane avaldab igas numbris mitte
algava, vaid järgmise kuu sünnipäevalapsed. **NB!** Uute nimekirjadega seoses
palun kontrollige üle, kas kõik toimib teie kunagiste soovide järgi.

Üürile anda äripind Liival

Liiva kollases majas (aadressiga Tõnise, Liiva küla), endises lihapoe ja
infopunkti ruumides üürile anda äripind. Ruumide suurus kokku 36,8 m²
(sellest 24,8 m² poepinda ning 12,0 m² kontoripinda).

Ideaalis on uue üürniku ukseid klientidele avatud aastaringselt ning ta
pakub toodet või teenust, mis meie maja ja kohalikku kogukonda rikastab
ja elavdab!

Majas tegutsevad veel Heaolutoake, juuksur Marina, minispaa
«Jaspis», Muhu Liha, keraamik Risto Ränk, Tuul resto (suvel) ja Samsara
kohvik (talvel).

Kui sa näed ennast ja oma äri osana kollase maja seltskonnast, siis
palun kirjuta oma idee aadressile kalev@mail.ee ja tule ruume vaatama!

TULEB JÄLLE!
03.-09. SEPTEMBER
Saaremaa Toidufestival
7.09 10:00 - 18:00 Sügislaad
8.09 10:00 - 16:00 Sügislaad, 10:00 - 15:00 Suur Turupäev
Asukoht: Kuressaare puhkealal, Staadioni Küllalistemaja kõrval
www.saaremaatoidufestival.ee [saaremaatoidufestival](https://www.facebook.com/saaremaatoidufestival)

Oktoobri Muhulase materjalid on teretunud **29. septembri** õhtuni.

Toimetab Anu Pallas,
tel: 52 28 929, e-post: muhulane@muhu.ee
Muhulane ilmub kord kuus.
Internetis www.muhu.ee
Trükinud Saaremaa Trükikoda 470 eks.
Hind 30 eurosent